

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

או צרות הפרשה

פרשת "פנחס"

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל... הנני נותן לו את בריתי שלום" [כה, יא-יב]. **ברית כהונת עולם.**

אחד משלושה עשר העיקרים של האמונה היהודית, כפי שרבו הרמב"ם וצ"ל ניסח אותם, היא האמונה בשכר ועונש: "אני מאמין באמונה שלמה, שהבורא יתברך שמו גומל טוב לשומרי מצוותיו, ומעניש לעוברי מצוותיו". העיקר הזה מוצא ביטוי נוקב בפרשתנו: עם ישראל נסחף בשיטים אחר מזימת בלעם וחסא בבנות מואב – והחל הגוף בעם, "ויהיו המתים במגיפה ארבעה ועשרים אלף", וכמעט שהקדוש ברוך הוא כילה חלילה את בני ישראל בעוון זה. ואילו פינחס עשה מעשה טוב, קינא לאלוקיו וכיפר על בני ישראל, וקיבל שכר עצום ורב. שכר רוחני: "ברית כהונת עולם", שכר בעולם הזה: "פינחס הוא אליהו", שחי לעולם, שכר נצחי לדורי דורות: "והיתה לו, ולזרעו אחרייו". והכהנים הגדולים היו מזרעו! והמדיינים, שהחטיאו את בני ישראל בפריצות ותועבה, נענשו. ואף הם, בעונש כפול: הם עצמם נענשו בעונש מוות, "צרור, ולא המדיינים והכיתים אותם, כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר ניכלו על דבר פעור", כל הזכרים ורוב הנקבות נהרגו, כן יאבדו כל מחטיאי העם הקדוש, הזוממים להרחיקו מאלוקיו ומטובו. וגם לדורי דורות הורחקו מעם ה': לא יבואו לקהלו עד עולם! רואים אנו מה גדול כוחה של מצווה ומה רב שכרה, ומה נוראה השחתה ועבירה, לשעתה ולדורות עולם! אבל כשנתבונן בדבר נראה, שלמרות שמצוותו של פינחס היתה גדולה עד מאוד, ונעשתה בחירוף נפש, לא על כך קיבל את שכרו! לא על סיכון נפשו, ולא על קינאת ה' שבערה בו. וגם המדיינים לא נענשו בגלל העבירה כשלעצמה, ההשחתה וההסתאבות, הפקרת בנותיהם לפריצות ועבודה זרה לפעור. לא על כך בא השכר, ולא על זה בא העונש! אמת, פינחס סיכן נפשו בקנאותו. אבל על מה קיבל את השכר העצום? "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל, ולא כיליתי את בני ישראל בקנאתי – לכן צוררים הם לכם בנכליהם אשר ניכלו על דבר פעור", כלומר: המעשה שלו, עם כל גדלותו, מתגמד לנוכח הצלת עם ישראל, זיכוי הרבים! גם המדיינים – השחתתם ופריצותם, התבהמותם והסתאבותם, מתגמדים לנוכח ההאשמה הנוקבת: "כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר ניכלו לכם". כלומר: החטיאו אחרים, הזיקו לזולת! נמצאנו למדים, ששיא השכר ניתן על הצלה של אחרים, ושיא העונש – על החטאת אחרים! כל הרוצה בברכת ה', לו ולזרעו לדורותיו, ברכה ברוחניות ובגשמיות עדי עד, ירתם לפעילות של זיכוי הרבים! של השפעה בדרכי נועם, בדוגמה אישית, בשיחה, בחסד. וניתן להשפיע כה הרבה! הציבור צמא כל כך לדבר ה', משתוקק כל כך לשמוע, להתקרב! ייסוד שיעור תורה, אין ערוך לזכותו. אך גם השתתפות בשיעור, מעבר לעצם הלימוד ולשכרו, מחזקת את השיעור ובגדר זיכוי הרבים! חיזוק שיעור, חיזוק מניין תפילה, הענקת עידוד לנוקיים לו, חסד הוא, וזיכוי הרבים. ומלבד חשיבותו, וגודל שכרו לעולם הבא, כבר כתב החסיד בעל "חובות הלבבות", שעל זיכוי הרבים מקבלים שכר גם בעולם הזה! בדורנו מתגושים כוחות אדירים: ה"מדיינים" המבקשים לעקור את הכל, להחטיא ולטמא. שונאי דת ורודפי מסורת מסיטרא דשמאלא הנעזרים בפירסומות השחף ותקשורת תועבה, רבים חילותיו של השטן – וכל אחד מאיתנו נדרש להיות כפינחס, לעמוד בפרץ! מה כוחנו לעצור את הסחף? "עשרה ניסים נעשו לפינחס", אומרת הגמרא. נעשה את שלנו – וה' יהיה בעזרתו, והמגיפה הרוחנית תעצר!! (מעייין השבוע).

"איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו..." [כו, ח].

מעשה בייש בשם יחזקאל, שבניו היו טרודים בעסקיהם והניחוהו בודד לנפשו. ביום מן הימים, הגיע לבקרו יהודי מבני השכונה בשם מרדכי. הוא נוכח במצוקתו של יחזקאל ובבדידותו הנוראה, והציע להגיש לו עזרה. הישיש, ששינוע לתמיכה וליחס, הודה לו מקרב לב ונעזר בו רבות. גם למחרת הופיע מרדכי בביתו של יחזקאל, הפיג את בדידותו ודאג לכל צרכיו. וכך הוא המשיך לשרתו בנאמנות והתמסר אליו בכל לבבו ובכל נפשו, מדי יום ביומו, במשך חמש שנים, עד לפטירתו. בתום ימי האבלות של המנוח הישיש פתחו בניו את צוואתו, ומצאו שכתב: "מצד הכרת הטוב, אני מוריש את כל נכסיי, שמסתכמים בכארבעה מיליון שקלים, למרדכי אהובי ויקירי, ששירת אותי במסירות עד אין קץ..." עתה באים הבנים ומספרים: "אמנם מרדכי שירת את אבינו בנאמנות גדולה, אך האמת היא, שאנו שכרנו אותו לעבודה זו... כלומר, אנו העברנו למרדכי בסתר משכורת מכובדת, שהספיקה לכדי מחייתו, וביקשנו ממנו שאבינו לא יידע על כך מאומה..." הבנים טוענים אפוא, שהמתנה שהוריש אביהם למרדכי נחשבת ל"מתנה בטעות", כי אילו ידע האב שמרדכי לא שירתו מתוך נדיבות ליבו, אלא מחמת השכר הרב שקיבל מהם – לא היה מעניק לו מתנה כה גדולה... האם אכן צוואת הישיש בטלה או לא?

תשובה

כתב השולחן ערוך (ח"מ סי' רמ"ו ס"א): לעולם אומדים דעת הנותן, אם היו הדברים מראים סוף דעתו, עושים על פי אותו אומדן, אף על פי שלא ציווה כן בפירושו. ולפיכך, אדם שבנו היחיד הלך למדינת הים, ולאוזני האב הגיעה שמועה שקרית שבנו מת, ולכן כתב את כל נכסיו לאחרים, ולאחר מכן בא בנו ממדינת הים... הדין בזה הוא, שמתנת האב אינה קיימת, שכן הדברים מוכיחים שאילו ידע שבנו חי וקיים, לא היה נותן כל נכסיו לאנשים אחרים. ולכאורה כך יש לדון גם בענייננו, שכן כאשר נתן המנוח את המתנה למרדכי, חשב בטעות כי בניו עזבוהו לנפשו ואינם עוזרים לו, ומכיון שהתברר שבנו חי ושכרו עברו מסור ושלמו לו טבין ותקילין, הרי שמתנתו ניתנה מתוך טעות והיא בטילה. ויש לציין עוד לדברי ה"ספר חסידים" (סי' תקפ"ה, ה"ד ברמ"א י"ד סי' רמ"ב סל"ד), שמה ששינוי שכבוד רבו של אדם קודם לכבוד אביו (כי אביו הביאו לחיי העולם-הזה ורבו מביאו לחיי העולם-הבא), זהו דווקא כשהאב לא שכר לבנו רב שילמדנו, אבל כשאביו שכר לבנו רב, ואילו לא תשלום השכירות הרב לא היה מלמד את הבן בחינם, אזי אביו קודם לרבו, כי הוא זה שגרם, על ידי נתינת כספו, שהבן יזכה ללמוד תורה. בדומה לזה ניתן לומר גם בענייננו; הבנים הם אלו שמימנו בכספם את העוזר, ולולי יוזמתם ותגמולם הכספי, העוזר לא היה בא לסעוד את אביהם הישיש. ואם היה האב מודע לכך, לא היה מעביר מבניו את נחלתו. לסיכום: יש ליתן את ירושת המנוח לבניו (אחת שאלת).

"ושעיר עזים אחד להטאת לה" [נח, טו]. אמר הקב"ה: הביאו כפרה עלי על שמעטתי את הירח (רש"י).

באחת הישיבות, קיימת תקנה קפדנית, שלא להיכנס בשום אופן לבית המדרש עם שתייה, לא חמה ולא קרה. גם בחור שנאלץ לשתות כדי להרוות צימאון, לחיזוק מזוג, או כדי להתרענן ולהתרכז בלימוד, עליו לשתות אך ורק מחוץ לכותל בית המדרש.

באחד הימים, מסר ראש הישיבה "שיעור כללי" בהיכל בית המדרש. באמצע השיעור, דלת בית המדרש נפתחה, ונכנס בחור כשבידו כוס תה מהביל... כולם הביטו בו בתדהמה. למרבה הפלא, על אף האיחור והכניסה להיכל הישיבה עם כוס השתייה, חרף התקנון הכל-כך ידוע, הבחור התקדם מעדנות לעבר מושבו באדישות ובארשת פנים טבעית.

ראש הישיבה החליט להוכיח את הבחור, אם כי לא בגערות ונויפות. הוא קרא לעברו: "יענקליה, אל תשכח לומר 'שהכל'..." כולם הבינו את התוכחה הקשה של ראש הישיבה. הבחור התמלא בבושה והחליף צבעים...

לאחר שהתיישב במקומו, הוציא הבחור מכיסו צמר גפן, הטבילו בתה, והניחו על גבי עינו... לאחר מכן הטביל שוב והניח על העין השנייה... וכך לאורך כל השיעור הבחור האזין ברוב קשב לדברי ראש הישיבה, ועשה "קומפרסים" לעינו...

בתום השיעור, הבחור מיהר לגשת לראש הישיבה, התנצל על האיחור וסיפר: "יש לי דלקת חריפה בעיניים. מרוב סבל וכאב, לא הייתי מסוגל להגיע לישיבה. אך לבסוף החלטתי, שלווה על שיעורו של ראש הישיבה, זה לא בא בחשבון... במאמץ רב הצלחתי בס"ד להתגבר על הכאב הנורא, אך נאלצתי להביא תה כדי לשתוף בו את עיניי". התברר אפוא שהבחור כלל לא גס-רוח, אלא בדיק להיפך, הוא אוהב תורה כזה שבמסירות רבה התגבר על כאביו והגיע לשיעור...

כעת התעורר ראש הישיבה בשאלה: האם עלי לבקש את מחילת הבחור, או שמא מכיון שלמראית עין הוא עבר בשאט נפש על תקנת הישיבה, לענין ראש הישיבה וכל מאות הבחורים, אם כן יתכן שנהגתי כדן בכך שהוכחתי אותו?

וגם הבחור התעורר בשאלה: אולי היה מוטל עלי לעשות פעולה מסויימת על מנת שלא יחשדו בי שכוונתי לשתות את התה בבית המדרש, כגון על ידי הנחת הצמר גפן על גבי הכוס, וכעין מה שמצינו בשלחן ערוך (יור"ד סי' ס"ט), שדם דגים מותר, ומכל מקום אם קבצו בכוס, אסור לשתותו, משום 'מראית עין', שכן עלולים לחשוד בו ששותה דם בהמה או עוף, אך אם יתלה על גבי הכוס קשקשים, מותר לשתות את הדם, שכן הקשקשים מוכיחים שדם דגים הוא?

השיב מו"ח הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א: (א) גם אדם גדול שפוגע בקטן צריך לבקש את מחילתו ולפייסו. מניין הראיה לכך? - מהגמרא במסכת חולין (ס'.), שם מובא שמתחילה נבראו השמש והירח בגודל שווה, ואמרה הלבנה לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם! וכי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד?! אמר לה הקב"ה: אכן אי אפשר שישתמשו שניהם בכתר אחד, ולכן לכי ומעטי את עצמך! נתמעטה הלבנה ונעשתה "המאור הקטן" לעומת השמש שקרויה "המאור הגדול". הקב"ה ניסה לפייס את הלבנה, וכשראה שלא נתיישבה דעתה, אמר: "הביאו כפרה עלי - שיער לחטאת בכל ראש חודש - על שמיעטתי את הירח". בוודאי שמאמר זה אינו כפשוטו, כי לא שייך לומר על הקב"ה שזקוק ח"ו ל"כפרה" ומביא על עצמו "קרבן חטאת" על חטא. אלא, שבאה התורה ללמדנו בזה, שאפילו מלך מלכי המלכים הקב"ה, לאחר שכביכול "פגע" בלבנה, פייסה ואמר "הביאו עלי כפרה".

ולענין שאלתנו נאמר: סביר להניח, שתלמיד נורמאלי ורציני, לא ייכנס בחציפות עם כוס שתייה חמה לשיעור, ומן הסתם קיימת סיבה מוצדקת למעשיו. ולכן היה מוטל על ראש הישיבה לדנון לכף זכות, כמצות התורה "בצדק תשפט עמיתך". ומשלא עשה כן, צריך לפייס את הבחור ולבקש ממנו מחילה.

באשר לשאלת הבחור, האם היה צריך להיכנס עם צמר הגפן על גבי כוס התה, התשובה היא: הוא אינו חייב להיכנס עם הצמר גפן, שכן ממילא בעוד זמן מה יטבילו בתה, ולכולם ייוודע צדקותו. וגם אם לכתחילה ראוי היה לנהוג כך, כדי להסיר ממנו חשד אפילו לזמן מועט, מכל מקום, יש להחשיב את התלמיד כ"טועה בדבר מצוה", שכן היה נחפז להגיע לשיעור, בשעה בה סבל מחולי ומכאוב.

לסיכום: (א) ראש הישיבה צריך לפייס את תלמידו. (ב) התלמיד לא חטא במאומה (פריו מתוק).

"קנוא קנאתי לה' אלוקי צבא-ות כי עזבו בריתך בני ישראל" [מתוך ההפטר].

היות ופרשת פינחס עוסקת בקנאותו של פינחס בן אלעזר אשר קינא את קנאת ה', אנו קוראים את ההפטר העוסקת באליהו הנביא, שהיתה בו נשמת פינחס ואף הוא קינא לה'. בטרם נבאר את ההפטר, עלינו לברר מיהו אליהו הנביא והאם הוא מלאך או אדם. אליהו העיד על עצמו ואמר: "חי ה' אלוקי ישראל אשר עמדתי לפניו", מכך שעמד לפני ה' מוכח כי היה מלאך. ביום השני של ששת ימי בראשית ברא הקב"ה את המלאכים, ובאותו יום נברא גם אליהו הנביא. ביום השישי, כשבא הקב"ה לברוא את אדם הראשון, הוא התייעץ עם בני פמליה של מעלה, ושאלם האם לברוא את האדם. באותה עת עמד השטן וקיסרג שלא לברוא את האדם. בא אליהו ואמר כי אם ברצון הבורא לברוא את האדם, מוכן הוא לרדת לעולם התחתון לשמש אותו ולהיות משרתו. ואכן אליהו הנביא ירד לעולם הזה בדמות פינחס בן אלעזר הכהן. מלבד זאת קיבל אליהו את נשמות נדב ואביהוא. הדבר נרמז בדברי הנביא אלישע שאמר לאליהו: "ויהי נא פי שניים ברוחך אלי" ונטריקון תיבת נא' הינו נדב אביהוא.

היות ונשמת פינחס נמסכה באליהו הנביא, היתה טבועה בו מידת הקנאות, ועל כן הוא אמר: "קנוא קנאתי לה' אלוקי צבא-ות כי עזבו בריתך בני ישראל את מזבחותיך הרסו ואת נביאך הרגו בחרב".

בפעם הראשונה שבה קינא אליהו הנביא, בהיותו פינחס בן אלעזר, נזכר לו הדבר לטובה, כמאמר הכתוב: "פינחס בן אלעזר בן אהרון הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם". אולם בפעם השנייה שבה קינא לה', הוא נענש והקב"ה אמר לו: "אתה אמרת 'עזבו בריתך בני ישראל', חיך שאין ישראל עושים ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך". משום כך הוא מכונה 'אליהו מלאך הפריות', ובכל עת שישאל עורכים ברית מילה, אליהו הנביא מופיע ומשתתף בשמחה.

בספר "העיקרים" כתוב, שבימים עברו, בשעה ששני אנשים היו כורתים ביניהם ברית דמים, הם היו מקיזים מדמם לקערה אחת ואומרים: "כשם שדם שנינו התערב והפך לאחד, כך נשמותינו תתערבנה זו בזו, ונהיה ערבים איש לרעהו ואהובים לנצח". בדומה לכך כשאנו עורכים ברית מילה, אנו כורתים ברית דמים עם הקב"ה השולח את מלאכו אליהו הנביא להיות נוכח בשעת המילה ולכרות עמנו את הברית.

אמנם אברהם אבינו זכה שהקב"ה בכבודו ובעצמו השתתף בבריתו, כפי שכתב הספורנו: "וירא אליו ה' באלוני ממרא, כי שם נימול אברהם אז, ויכל ביתו נימולו איתו", שם הופיע האל יתברך והשכינה. אבל בשאר הבריתות של ימינו שולח הקב"ה את מלאכו אליהו הנביא. הקשה רבנו הארי"י ז"ל, וכי מה עונש יש בכך שאליהו הנביא נזקק להשתתף בכל ברית? הוא באר, כי בישיבה של מעלה מתחדשים בכל רגע ורגע חידושים נפלאים, ובכל עת ניתנות מתנות יקרות. בשעה שאליהו הנביא נאלץ לרדת לעולם התחתון ולהשתתף בברית, הוא מחמיץ את דברי התורה הנאמרים ברקיע באותה שעה, ובכך טמון ענשו.

מזאת ניתן להסיק, כי לא טוב להפריע את מנוחת הנפטר. פעמים רבות אנשים מצפים ושואלים מדוע יקיריהם שנפטרו משכבר הימים אינם באים אליהם בחלום. אולם האמת היא שיש בכך סימן טוב, כי כאשר הנפטר אינו נאלץ לרדת לעולם התחתון, אות הדבר כי זכה לחיי מנוחה בעולם שכולו טוב! (דורש ציון).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוריאל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל, לע"נ ר' עזיזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ זהבה פזיה בת פרחא ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרחג ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנו ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ אהוד בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ רבי שלום מאיר בן מרדכי ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, ולע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com